

Učinkovita raba virov – nujna za poslovanje

© Alamy, Shutterstock

- Rast svetovnega gospodarstva in prebivalstva (9 milijard prebivalcev do leta 2050) pomeni, da se naravni viri Zemlje hitro izčrpavajo.
- Viri, kot so voda, prst, čist zrak in ekosistemske storitve, so bistveni za naše zdravje in kakovost življenja, vendar so na voljo le v omejenih količinah.
- Rastoča tekma za nekatere vire bo povzročila njihovo pomanjkanje in rast cen, kar bo prizadelo evropsko gospodarstvo.
- Vire je treba upravljati učinkoviteje v njihovem celotnem življenjskem ciklusu, od pridobivanja, prevoza, nadaljnje predelave in porabe do odstranjevanja odpadkov.
- Evropska Komisija poskuša zato doseči „učinkovito rabo virov“. To pomeni ustvarjanje večje vrednosti z uporabo manjše količine materialov in drugačno porabo. Takšno ravnanje bo omejilo tveganje pomanjkanja virov in obdržalo okoljske vplive v naravnih mejah našega planeta.
- To je splošna ideja, ki velja za vse naravne vire: od hrane, lesa in biotske raznovrstnosti do energije, kovin, prsti, vode, mineralov, ozračja in zemljišč.
- Učinkovitejša raba virov v Evropi je pot do lažjega, zanesljivejšega in cenejšega doseganja ciljev gospodarske, družbene in okoljske politike.

Politično ozadje: strategija Evropa 2020

Učinkovita raba virov je ključna sestavina strategije Evropa 2020, strategije EU za ustvarjanje rasti in delovnih mest v naslednjih desetih letih. Strategija si prizadeva spodbuditi *pametno* (ki temelji na znanju in inovacijah), *trajnostno* (zelena rast bo dolgoročno bolj trajnostna) in *vkjučujočo* (ker visoka stopnja zaposlenosti zagotavlja boljšo družbeno in ozemeljsko kohezijo) gospodarsko rast.

Sedem vodilnih ciljev strategije vključuje pobudo za učinkovitost virov v Evropi, ki zagotavlja dolgoročni okvir za ukrepe na številnih področjih politik glede okolja in podnebnih sprememb, energije, prevoza, industrije, kmetijstva, ribištva in regionalnega razvoja. Cilj je povečati varnost naložb in inovacij ter ustvariti možnosti za trajnostno gospodarsko rast z zagotavljanjem, da se na vseh ustreznih področjih politik dosledno upošteva učinkovita raba virov.

Kakšne so pričakovane koristi?

Koristi je mogoče doseči na številnih področjih. Nove poslovne možnosti bodo omogočile rast in ustvarjanje delovnih mest. Še zlasti velike možnosti za rast zaposlovanja so v gradbeništvu, na področju upravljanja ekosistemov in virov, obnovljivih virov energije, ekoloških dejavnosti in recikliranja.

Gospodarska stabilnost se bo povečala, ker je učinkovita raba virov način za obvladovanje težav pri zanesljivosti oskrbe in tržnih nihanjih pri najpomembnejših virih. To je pomembno za evropske potrošnike ter za sektorje, ki so odvisni od redkih zemeljskih kovin, sladke vode, rib in hrane.

Učinkovitejša raba virov bo ohranila gospodarsko zdravje ključnih sektorjev, kot so na primer kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo. Gospodarski sektorji EU, ki uporabljajo njihove produkte, so odvisni od dostopnih zemljišč, prsti, vode in biotske raznovrstnosti, zato bo večja učinkovitost prinesla večje koristi. Prilagajanje globalnim spremembam pri pritiskih na vire bo izboljšalo tudi dolgoročno konkurenčnost gospodarstva.

Prehod na nizkoogljično gospodarstvo bo pomagal preprečiti nevarne podnebne spremembe in prinesel številne dodatne koristi. To je mogoče doseči z nadaljnjim razvijanjem obstoječih

tehnologij za izkoriščanje obnovljivih virov energije in električna vozila, ter z vlaganjem v nizkoogljično infrastrukturo. Poleg izrazitega zmanjšanja uvoza nafte in plina bi to tudi precej zmanjšalo onesnaževanje zraka, kar bi pomenilo občutne prihranke pri zdravstvenih stroških in ukrepih za omejevanje onesnaževanja.

Obstajajo tudi fiskalne posledice za davčne organe. Zvišanje prihodkov od uporabe virov namesto od dela lahko pomaga uskladiti javne finance, ne da bi to negativno vplivalo na konkurenčnost, bi pa precej spodbudilo zaposlovanje. To je način za izboljšanje učinkovitosti programov porabe.

Kaj je učinkovita raba virov in zakaj jo potrebujemo?

Zemljine omejene vire moramo uporabljati bolj trajnostno. Naša družba je odvisna od kovin, rudnin, goriv, vode, lesa, rodovitne prsti in čistega zraka, ki so pomembni vložki za ohranitev delovanja našega gospodarstva. Vendar smo te omejene vire porabljali veliko hitreje, kot se lahko obnavljajo, in če ne bomo začeli ravnati drugače, bo posledica tega njihovo občutno pomanjkanje.

Evropa se pri številnih virih zanaša na preostanek sveta, na primer pri gorivu in surovinah, ki so v proizvodih, uvoženih iz držav zunaj EU. Njihovo pomanjkanje in spremenljive cene blaga bi lahko povzročile nestabilnost v številnih regijah sveta, zato je za vse nas nujna učinkovitejša raba virov.

Spreminjanje Evrope v gospodarstvo, ki učinkovito upravlja vire, bo zahtevalo obsežno reformo, saj je treba odpraviti ozka grla. Vodilna pobuda „Evropa, gospodarna z viri“, ki je bila uvedena v začetku leta 2011, zagotavlja splošni okvir za ukrepanje, med letom pa se bodo v okviru dolgoročnejših političnih načrtov predlagali natančnejši ukrepi, ki bodo vključevali področja podnebja, energije in prometa.

Dodatni načrt, ki naj bi bil sprejet sredi leta 2011, predstavlja vizijo strukturnih in tehnoloških sprememb, potrebnih do leta 2050, vključno s cilji, ki jih je treba doseči do leta 2020, in predlogi o tem, kako jih doseči. V njem se poskušajo ugotoviti neskladnosti politik in neuspehi na trgu, za katere je treba poiskati rešitve. Presečne teme, kot so obnašanje pri porabi in potrebe po višjih naložbah v inovacije, so v središču pozornosti, ključni viri pa se preučujejo z vidika življenjskega cikla.

Kaj torej dela EU?

V letu 2011 bo sprejetih več pobud na ravni EU za ozaveščanje o tem, da je treba redke vire uporabljati učinkoviteje. Med neposrednimi rezultati splošnega vodilnega sporočila o učinkoviti rabi virov so dokumenti o dolgoročni politiki na področju podnebja, energije, biotske raznovrstnosti, spodbujanja k prehodu na učinkovito rabo virov na vseh področjih gospodarstva ter dodatni načrti na področjih, kot so promet, kmetijstvo, ribištvo, surovine in obdavčevanje energije. Nekaj primerov:

Časovni načrt za nizkoogljično gospodarstvo do leta 2050, ki preučuje možnosti, da EU stopi na pot, da postane nizkoogljično gospodarstvo, povečuje varnost preskrbe z energijo ter spodbuja trajnostno rast in ustvarjanje novih delovnih mest, hkrati pa zagotavlja, da so predlagani ukrepi kar najbolj stroškovno učinkoviti in da njihova posledica niso negativne porazdelitve.

Neposredno za časovnim načrtom za nizkoogljično gospodarstvo bo Komisija ob koncu leta 2011 predstavila **časovni načrt na področju energije do leta 2050**, v katerem se bo osredotočila na zmanjšanje emisij toplogrednih plinov v Uniji kot delu cilja, da se do leta 2050 emisije v EU zmanjšajo za 80 do 95 %. Časovni načrt za energijo bo predstavil različne poti do ciljev, pregledal sedanjo energetska politiko EU – trajnost, varnost preskrbe z energijo in konkurenčnost – ter se osredotočil na način, kako bi jo bilo mogoče izboljšati ob prehodu na nizkoogljični energetski sistem.

Nova **strategija o biotski raznovrstnosti** mora do leta 2050 zagotoviti, da bodo biotska raznovrstnost EU in ekosistemske storitve, ki jih zagotavlja kot naravni kapital, zaščitene, cenjene in ustrezno obnovljene. To bi moralo jamčiti bistveni prispevek, ki ga ima biotska raznovrstnost za dobro počutje ljudi in gospodarsko blaginjo, ter zagotoviti, da se preprečijo morebitne pogubne spremembe zaradi izgube biotske raznovrstnosti.

Časovni načrt za Evropo, gospodarno z viri, to dopolnjuje in opredeljuje skladen okvir politik in ukrepov za prehod na gospodarstvo, ki učinkovito izkorišča vire. Cilj je povečati produktivnost virov, ločiti gospodarsko rast od uporabe virov, povečati konkurenčnost in zanesljivost oskrbe.

Komisija je sprejela tudi novo strategijo za zagotovitev dostopa EU do surovin. Surovine, ki niso energenti, so pomembne za tehnologijo pri električnih avtomobilih in fotovoltaiki. Nova strategija si prizadeva izboljšati evropski dostop do surovin, tako da poskuša doseči pravično in trajnostno oskrbo z njimi na mednarodnih trgih, spodbuja trajnostno oskrbo v EU in recikliranje.

Tekoče reforme skupne kmetijske politike vključujejo osredotočanje na boljše upravljanje bioloških virov, ki podpirajo kmetijstvo, in zagotavljanje javnih storitev podeželskih zemljišč. Na biotsko raznovrstnost bo pozitivno vplivalo tudi vsakršno splošno izboljšanje stanja okolja.

Bela knjiga o prihodnosti prometa opisuje načrte do leta 2050 in navaja, kako doseči notranji trg za promet, inovativnost in sodobno infrastrukturo. Bela knjiga opredeljuje splošni okvir za naslednje desetletje na področju prometne infrastrukture, zakonodaje o notranjem trgu, dekarbonizacije prometa, tehnologij za upravljanje prometa in čistih vozil ter uporabo standardizacije, tržnih instrumentov in spodbud.

Nadaljnji predlagani ukrepi vključujejo povečanje energetske učinkovitosti v EU in preoblikovanje gradbeništva v bolj trajnostno dejavnost. Reforma direktive o obdavčitvi energije odpira vrata učinkovitejši izbiri goriv. Podrobnosti o predlogih so na voljo na spletnih straneh, naslednjih na koncu naslednje strani.

Kako je mogoče to uresničiti?

V zadnjih desetletjih so spreminjajoči se vzorci uporabe virov pokazali, da je napredek pri učinkoviti rabi virov mogoče doseči. V zadnjih 20 letih je recikliranje postalo standardna praksa podjetij in gospodinjstev v EU, kar je močno vplivalo na industrijo papirja, stekla in pridobivanje virov. Z zakonodajo EU se je doseglo tudi zmanjšanje emisij ogljika: od leta 1990 so se emisije toplogrednih plinov v EU zmanjšale za več kot 10 %, evropska gospodarska rast pa je v istem obdobju znašala okoli 40 %.

Za povečanje gospodarske rasti in hkratno zmanjšanje pritiskov na vire je treba upoštevati pet zlatih pravil:

- **prihranek:** treba je izkoristiti obstoječe možnosti za prihranek pri virih, kjer koli je to mogoče – nekatera gospodarstva v EU so 16-krat učinkovitejša od drugih;
- **recikliranje:** porast recikliranja materialov in ponovne uporabe elementov v proizvodih (mobilni telefoni so eden od novejših primerov);
- **nadomeščanje:** zamenjava glavnih surovin z drugimi, ki zagotavljajo večjo učinkovitost in manj vplivajo na okolje v celotnem življenjskem obdobju (npr. z ukinitvijo uporabe živega srebra);
- **zmanjševanje:** dematerializacija izpolnjevanja potreb ljudi, z novimi poslovnimi modeli ali blagom in storitvami, za katere je potrebnih manj virov. Med primeri je zmanjšanje teže vozil ali zakonito prenašanje glasbe in zabavnih vsebin s spleta namesto kupovanja takih vsebin na materialnih nosilcih, kot je na primer DVD;
- **vrednotenje:** oblikovalci politik morajo najti načine za upoštevanje prave vrednosti naravnih virov pri sprejemanju odločitev, kar bo omogočilo boljše upravljanje naših naravnih virov. Če se naučimo ceniti in denarno ovrednotiti ekosistemske storitve in naravne vire, se bo zmanjšal pritisk na okolje.

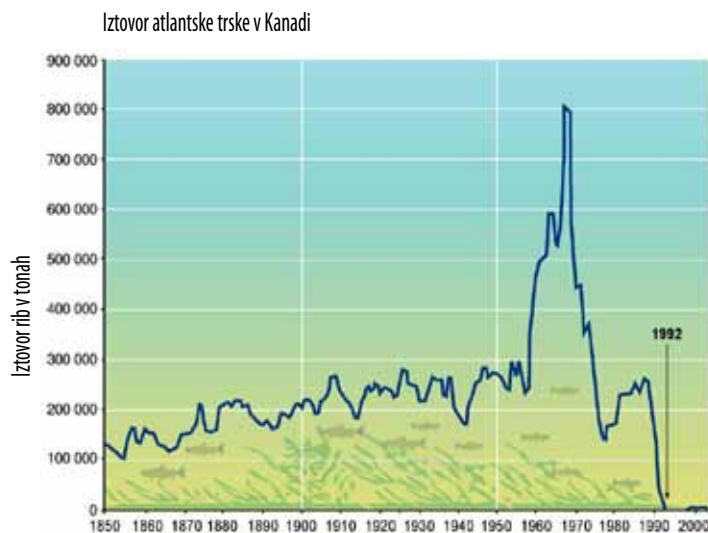

© Peter Vito, Shutterstock

Nevarnosti prekomernega izkoriščanja

Brez previdnega upravljanja obstaja resnična nevarnost trajnih sprememb v ekosistemih. Primer tega je propad staležev atlantske trske ob obali Kanade v 90-ih letih. Izkoriščanje globlje živečega dela staleža s plovili za ribolov na odprtem morju s pridnenimi vlečnimi mrežami je močno povečalo ulov, čemur je sledil hiter upad ulova. Ker niso bile sprejete učinkovite in pravočasne upravne odločitve, je več deset tisoč ljudi izgubilo vir zaposlitve, kar je prineslo ogromne stroške za človeške vire in opustošenje lokalnih skupnosti – staleži trske pa si niso nikoli opomogli.

Vir: Ocena ekosistemov v novem tisočletju.

Povratni učinek

Čeprav so številne pobude za učinkovito rabo virov povezane s proizvodnjo, se obravnavajo tudi vprašanja o potrošnji. Izvajajo se študije o „povratnem učinku“ – ideji, da bi uvedba tehnologij in političnih instrumentov, namenjenih izboljšanju okoljske učinkovitosti, lahko imela neželen stranski učinek povečanja potrošnje. Zaradi izolacije domov, namenjene večji toplotni učinkovitosti in cenejšemu ogrevanju, bi se lahko zgodilo, da bodo stanovalci puščali ogrevanje vključeno dlje časa ali da bodo nastavili višjo temperaturo ogrevanja, kar bi izničilo koristi večje energetske učinkovitosti. O obstoju in pomembnosti povratnega učinka ter o načinu, kako ga odpraviti, potekajo burne razprave, zato je potrebnih več informacij.

Učinkovitost in rast

Kot kažejo ekološke dejavnosti Evrope, sta lahko učinkovitejša raba virov in omejevanje onesnaževanja močna spodbuda gospodarske rasti. Rast tega sektorja je v zadnjih letih znašala približno 8 % letno, njegov letni promet v višini 319 milijard EUR pa pomeni približno 2,5 % BDP Evrope. Nedavna rast je bila večinoma osredotočena na področju upravljanja virov, ki vključuje nove tehnologije, kot sta na primer sončna in vetrna energija. Trg varovanja okolja je svetovna priložnost za evropska podjetja: svetovni trg za ekološke dejavnosti, ki je trenutno vreden približno 1 000 milijard EUR letno, naj bi se po pričakovanjih do leta 2030 potrojil. EU ima približno tretjinski delež svetovnega trga in je neto izvoznica, pri čemer imajo številni evropski proizvajalci prednost „prve poteze“. Med drugimi močnimi izvoznimi trgi so Kitajska in druge države v razvoju, ki poskušajo doseči okolju prijazno rast. Rast svetovnega trga je približno 5 % letno.

Dodatne informacije

Evropa, gospodarna z viri – vodilna pobuda iz strategije Evropa 2020:
<http://ec.europa.eu/resource-efficient-europe/>

Časovni načrt za Evropo, gospodarno z viri:
http://ec.europa.eu/environment/resource_efficiency/

Strategija o biotski raznovrstnosti:
http://ec.europa.eu/environment/nature/index_en.htm

Časovni načrt za prehod na nizkoogljično gospodarstvo v letu 2050:
http://ec.europa.eu/clima/policies/roadmap/index_en.htm

Pobuda za surovine:
http://ec.europa.eu/enterprise/policies/raw-materials/index_sl.htm

Energetske pobude, vključno s časovnim načrtom do leta 2050:
http://ec.europa.eu/energy/index_en.htm